

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ
REVIEWS AND ANNOTATIONS

**УНИКАЛНО УНИВЕРСАЛНО ЧЕТИРИКНИЖИЕ
ЗА ПОЗНАНИЕТО И ПЪТЯ НА ТВОРЕЦА – ХУМАНИСТ
„Избрани произведения“ на академик Леонид Джахая
(Към въпроса за философската картина на света
и полифонията в интерпретацията ѝ в информационна система)**

Александра Куманова, Николай Василев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Четирикнижието на „Избраните произведения“ (2013–2015) на грузинския философ, специалист по теория на познанието, наукознание и космология, академик, професор, доктор на философските науки Леонид Джахая (роден на 13 септември 1932 г. в Сухуми – Абхазия, Грузия) е представено в руслото на космогоничната представа за мирозданието. Философско-информационната картина на света в края на ХХ в. в мисленето на учения е разкрита като причастна към многогласието от концепции и теории в областта – полифонията от гласове в универсалното знание: А. Айнциайн, Ж.-П. Сартър, П. К. Файерабенд, И. Пригожин.*

Като логическо и естествено продължение на том 1 – „Научни изследвания“ на „Избраните произведения“ на учения са осмислени останалите три тома на Четирикнижието: том 2 – „Статии и рецензии“; том 3 – „Лирически отстъпления“; том 4 – „Незавършени мемоари“.

Четирикнижието е оценено като принос в универсалната хуманитаристика – отворена лаборатория – ментален инструмент по изучаване на рационалното – интуитивното – логическото – образното мислене като единство на многообразието в чертите на Тезей на ХХI в.

Ключови думи: *теория на познанието; класификация на науките; рационално – интуитивно – логическо – образно мислене; Джахая, Леонид Григорьевич. Избранные произведения в 4 т. Тбилиси: Универсал, 2013–2015 (рецензия).*

„Предложеният метод на изложение на системата на философските категории, закони и методологични принципи е само един от възможните способи за тяхното системно описание.“

Л. Джахая

Джахая, Леонид Григорьевич. *Избранные произведения в 4 т.* Тбилиси: Универсал, 2013–2015.

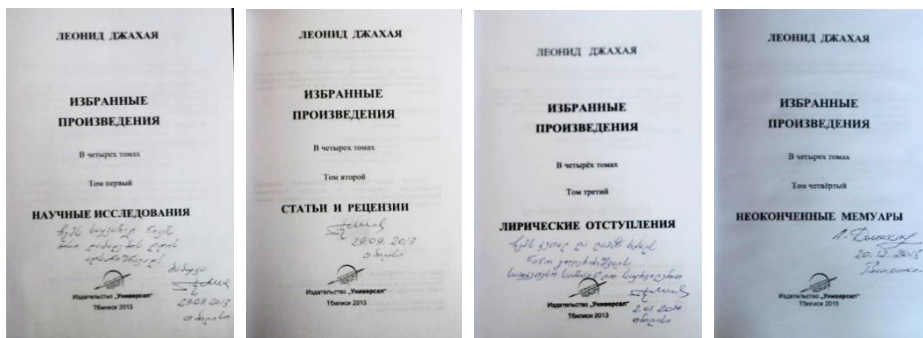
ISBN 978-9941-22-119-4

Т. 1: Научные исследования. 2013. 457 с., ил.

Т. 2: Статьи и рецензии. 2013. 437 с.

Т. 3: Лирические отступления. 2013. 339 с., [1] л. портр.

Т. 4: Неоконченные мемуары. 2015. 320 с.

Титулни страници на т. 1–4 на *Избраните произведения* на акад. Л. Джахая с автографи на грузински и руски език

I. Биографични бележки

Видният грузински философ, специалист по теория на познанието, наукознанието и космологията, академик, професор, доктор на философските науки Леонид Джахая (груз. ლეონიძე ჯახაია) е роден на 13 септември 1932 г. в Сухуми – Абхазия, Грузия.

Л. Джахая завършва Филологическия факултет на Сухумския педагогически институт (1956) и през 1960 г. там започва научно-педагогическа дейност.

През 1970 г. в Московския държавен университет той защитава докторска дисертация на тема „Класификация на науките като философски и науковедски проблем“.

През 1977–1978 г. в България Л. Джахая е гост-преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а през 1983–1986 г. – в университета „Коменски“ в Братислава (Словакия; тогава Чехословакия).

През 1980–1993 г. Л. Джахая завежда Катедрата по философия в Грузинския институт за субтропично стопанство (Сухуми).

Днес е професор на Сухумския филиал на Тбилиския държавен университет „Ив. Джавахишвили“.

Л. Джахая е заслужил работник на културата на Абхазия, академик на Академията на философските науки на Грузия и вицепрезидент на Академията на педагогическите науки на Грузия.

Член е на Международното философско-космологическо общество.

II. Чертите на Тезей

Научният принос в областта на теорията на познанието на акад. Л. Джахая е синтезиран в том 1 – „Научни изследвания“, на неговите „Избрани произведения“.

Ученият поднася синтезирана информационна картина на научните си открития и трудове.

Той дава класификация на видовете и формите на човешкото знание, разполагайки ги в закономерен диалектически порядък:

- от чувствените (усещане, възприятие, представа),
- към нагледните (макети, карти, които се надграждат),
- към художествените (скулптура, живопис, музика, литература) и
- към абстрактните (схеми, символи, речеви изказвания).

Изтъкнато е, че в представената *четиристепенна логическа верига на формите на знанието*: чувствени – нагледни – художествени – абстрактни, елементът на непосредствената чувственост постепенно намалява и със същата постепенност, чрез заемащите средишно положение нагледни и художествени форми на знанието, нараства елементът на абстрактност.

Като резултат от тази логика на зависимости *речевото съобщение (изказване) е чиста форма на човешката мисъл*.

Самият том 1 на „Избраните произведения“ на акад. Л. Джахая е композиран от квадриума:

- Мироздание – Философия;
- Природа – Натурология;
- Общество – Социология;
- Познание – Гносеология.

С уводните думи към този том акад. Л. Джахая постулира *универсалната хуманитарна парадигма на познанието*: „Философията е система от знания на човека за околния свят и мястото на човека в този свят. Философията изпълнява в обществото две важни функции: **мирогледна и методологическа**“.

Широко известните в научния свят възгледи на акад. Л. Джахая намират в този том лапидарен вид.

Така разработената от него в областта на наукознанието класификация на науките, която се определя като *абстрактно-теоретичен модел*, призван адекватно да отрази реалните взаимоотношения на науките на един или друг етап от развитието на човешкото общество от времето, от което съществува науката в съвременното ѝ разбиране (XVII в.), до наши дни (XXI в.), е характерна с висока степен на абстрахиране (обобщение).

Всички науки са разделени на *теоретични (фундаментални) и приложни*.

В основната класификация на теоретичните науки са:

- науките за природата (физика, химия, механика, астрономия, геология, география, биология, антропология);
- науките за обществото (история, политикономия, правознание, етика, изкуствознание, езикознание);
- науките за познанието (психология, логика, математика) – заедно със своите диференцирани подразделения.

Погранични на теоретичните науки са *интердисциплинарните науки* (физическа химия, психолингвистика, математическа логика и др.), *пресичащите се науки* (астрофизика, биохимия, биомеханика,

икономическа география и др.) и *комплексните науки* (селенология, океанология, кибернетика и др.)

Като допълнителна по отношение на теоретичните науки е позиционирана класификацията на приложните науки (радиоелектроника, галванопластика, генно инженерство, агрономия, зоотехника, архивно дело, информатика и др.)

Особен интерес представлява предложената от акад. Л. Джахая в областта на *космологичната концепция* за раждането и еволюцията на метагалактичното вещество в мащабите на наблюдаемата метагалактика.

От него е въведено понятието „метагалактически вакуум“ като субквантово равнище на материята.

Ученият утвърждава, че в силните гравитационни полета на „космологичните черни дупки“ става раждането на *веществените частици и първичната плазма* (70% водород и 30% хелий). Протогалактиките извършват дрейф от центъра на метагалактиката към нейната периферия (разширение на вселената и реализиране на стандартния сценарий за възникване на звездите и планетните системи). В радиус R от центъра на метагалактиката е разположен „поясът на живота“, където и се намира сега нашата галактика – Млечният път.

Познаващ в детайли трудовете на А. Айнщайн/A. Einstein („Mein Weltbild“ – Amsterdam, 1933), Ж.-П. Сартър/J.-P. Sartre („L'existentialisme est un humanism“ – Paris, 1946), П. К. Файерабенд/P. K. Feyerabend („Von der beschränkten Gültigkeit methodologischer Regeln“ – Göttingen, 1972), И. Пригожин/I. Prigogin („The Die Is Not Cast“ – S. 1, 2000), акад. Л. Джахая стои на позицията, че *истината в научното познание е плуралистична*.

В заключението на том I на своите „Избрани произведения“ акад. Л. Джахая подчертава: „Предложеният метод на изложение на системата на философските категории, закони и методологични принципи е само един от възможните способности за тяхното системно описание“...

Тези думи на философа – хуманист са манифест на постмодерното разбиране на авангардната идея за *полифонията* от гледища в научното познание.

Космогоничната представа на акад. Л. Джахая за мирозданието – за философско-информационната картина на света в края на ХХI в., макар и мащабна в калейдоскопа на универсалното познание, носи рефлексията за причастност към многогласието от концепции и теории в областта.

Това многогласие, към което ученият стои в един ред с ярките фигури на А. Айнщайн, Ж.-П. Сартър, П. К. Файерабенд, И. Пригожин, е полифонията от гласове в универсалното знание.

С особена притегателна и магическа сила финалните думи на акад. Л. Джахая: „Предложеният метод на изложение на системата на философските категории, закони и методологични принципи е само един от възможните способности за тяхното системно описание“, ни отвеждат към китайския писател, философ и поет Хун Цзичен (Хун Дзъчън/ Hun Zhi

Chen), който живее във времето на император Ванли/Wanli, 1572–1620, и изказва в афористичния си трактат с енциклопедичен характер „Вкусът на корените на мъдростта“ (кит. 菜根譚 – Caigentan, англ. Vegetable Roots Discourse, ок. 1590 г.) следното съждение: „Съмнението и вярата през целия живот взаимно се поправят. И когато изцяло се поправят, се появява знание. Именно такава знание е истинско“ (прев. А. К.; подч. А. К., Н. В.)

Като логическо и естествено продължение на том 1 – „Научни изследвания“, на „Избраните произведения“ на акад. Л. Джахая следват останалите три тома на *Четирикнижието*:

- том 2 – „Статии и рецензии“;
- том 3 – „Лирически отстъпления“;
- том 4 – „Незавършени мемоари“.

Цял космос се отваря пред нас – космосът на учения – космист, който и в рационалното, и в образното мислене, и в изследователските категории на научното познание, и в нравствените пространства на мемоаристиката дава платна на *истината*.

Тази истина го води в света, а той я открива в творческия си път по многообразни начини и ни я поднася чрез *Четирикнижието* като калейдоскоп.

През този калейдоскоп наблюдаваме изследователя – гражданина – поета – мемоариста академик Леонид Джахая.

И тези ипостаси – на изследователя – гражданина – поета – мемоариста – са в хармония и съгласие.

Академик Леонид Джахая се обръща към читателите на *Четирикнижието* с въпроса: Има ли граници между *рационалното* и *интуитивното*, *логическото* и *образното* мислене?

Именно този въпрос стои днес с особена сила пред архитектите на широкомащабното информационно моделиране – да се установяват съответствия между изкуствено изолираните в битовистичното съзнание клони на дървото на човешкото познание.

„Избраните произведения“ на академик Леонид Джахая са принос в универсалната хуманитаристика – отворена лаборатория – ментален инструмент по изучаване на *рационалното* – *интуитивното* – *логическото* – *образното* мислене като единство на многообразието в чертите на Тезей на XXI в.

С *Четирикнижието* на академик Леонид Джахая Тезей на XXI в. се изправя пред нас.

Той ни гледа право в очите.

Тезей на XXI в. се нуждае от такава информационна система, в която не е пренебрегната нито една от ипостасите на неговата природа – *рационалното* и *интуитивното*, *логическото* и *образното* мислене.

**UNIQUE UNIVERSAL FOUR BOOKS
ON THE KNOWLEDGE AND THE ROAD OF THE AUTHOR–
HUMANITARIAN**

**“Selected Works” of Academician Leonid Djakhaia
(To the problem of the philosophical picture of the world
and the polyphony in its interpretation in the information system)**

***Abstract:** The Four books of the “Selected works” (2013–2015) by the Georgian philosopher, specialist in cognition theory science of science and cosmology, academician, professor, doctor of philosophical sciences Leonid Djakhaia (born on 13 september 1932 in Sukhumi – Abkhazia, Georgia) is represented in the framework of the cosmogonical concept of the universe. Philosophical-information picture of the world at the end of XX century in the scientist’s mind is revealed as a pertaining to the multitude of concepts and theories in the field – polyphony of voices in the universal knowledge: A. Einstein, J.-P. Sartre, P. K. Feyerabend, I. Prigojin.*

As a logical and natural continuation of Vol. 1 – “Scientific Research” of “Selected Works” of the scholar are rationalized the other three volumes of the Four books: vol. 2 – “Articles and Reviews”; vol. 3 – “Lyrical Retreats”; vol. 4 – “Unfinished Memoirs”.

The Four books are assessed as a contribution to the universal humanitaristics – open laboratory – mental instruments on the study of the rational – intuitional – logical – figurative thinking as a unity of the variety in the features of Theseus in 21st century.

Keywords: *cognition theories; classification of sciences; rational – intuitional – logical – figurative thinking; Djakhaia, Leonid Grigorievich. Selected works in 4 vol. Tbilisi: Universal, 2013–2015 (review).*

Prof. Alexandra Kumanova, DSc
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shoes Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: a.kumanova@unibit.bg ; alexkum@abv.bg

Assist. Prof. Nikolay Vasilev
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shoes Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: n.vasilev@unibit.bg